

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 4. Continuatur prædicta demonstratio, & respondetur aliis Atheorum
effugii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO IV.

Continuatur prædicta demonstratio, & Respondetur aliis Atheorum offugiis.

31
Fazolus.
Multitudo
quælibet
entium ab
habere
alio debet
extra se
aliud à quo
fit.

Eodem verò recidit longa ratiocinatio Fazolii dub. 2. & sequentibus ad artic. 3. quæst. 2. D. Thomæ, cuius summa est, multitudinem siue finitam, siue infinitam entium quorum nullum à seipso fit, non solam distributiue acceptam pro singulis, sed etiam acceptam collectiue pro omnibus simul, debere necessariò habere superius aliud principium à quo dependeat & accipiat esse. Quia quando singulis indiuiduis alicuius multitudinis secundum se consideratis, præscindendo à quantitate continua vel discreta, & à quocumque loco, tempore, statu, & aliis circumstantiis, conuenit, præsertim essentialiter, aliquod prædicatū; non potest illud conuenire singulis distributiue, quin conueniat omnibus collectiue. Sed prædicatum entium participati, ac dependentis, & potentialis, & non existentis à se, conuenit essentialiter cuilibet homini, v. g. secundum se, præscindendo à quâlibet extrinseca circumstantia, & considerando tantum intrinseca & essentialia hominis: ergo idem prædicatum conuenit essentialiter toti hominum multitudini simul acceptæ. Consequentia est clara: minor patet experientia sensuum, quibus constat singulos homines generari & fieri: vnde naturale rationis lumen euidenter colligit, in conceptu essentiali singulorum hominum non includi existentiam; neque illis competere vi suæ solius essentia; sed esse entia dependentia, potentialia, factibilia, participata, & habere hanc essentialem limitationem & imperfectionem: vt existentia non sit de illo, vt essentia, neque sint actus prius, aut æque à se. Si enim existentia esset de essentia naturæ humanæ, omnis homo semper, & actu, & incessariò necessitate essentiali illam haberet. Quia omne prædicatum essentialia, siue intrinseca, conueniens ex se nature specificæ, conuenit necessariò omnibus indiuiduis illius: quippe quæ omnia continentur in eadem in essentia, nec aliam habent essentiam, quam essentiam ipsius speciei, eandem cum indiuiduis & ratione tantum abstractam.

32
In prædicatis omnibus non potest esse aliud à quo fit.

Maiores verò probatur primò, inductione a partium attributorum essentialium, aut adstrahentium à quantitate, loco, tempore & similibus. Quia enim, v. g. singuli homines sunt substantia corporea, sensus, sentiens, & rationalis; verum etiam est dicere totam multitudinem esse substantiam corpoream, viuentem, sentientem, & rationalem; ac si singuli essent albi, verum esset dicere totam

multitudinem esse albam: idque non alia de causa, nisi quia collectio nihil addit singularibus, quod impediatur, ne prædicta illa eadem multitudini toti conueniant. Secundò probatur à priori, quia, collectio omnium particularium nihil aliud addit supra quodlibet particulare in illa inclusum, nisi quantitatem aliquam permanentem vel successiuam, continuam vel discretam: permanentem, collectio omnium palmorum supra singulos palmos: successiuam, vt circulationum omnium diurnarum collectio supra singulas in tempore finito vel infinito: Continuum, vt collectio finitorum vel infinitorum Angelorum vel hominum, supra singulos. Cum igitur, vt recte dicit Auctor citatus, collectiuum omnium, & distributiuum singulorum, nullâ aliâ ratione differant, nisi penes maiorem aut minorem quantitatem, quam collectiuum addit supra distributiuum; fit vt in iis tantum prædicatis, quæ quantitatem aliquo modo important, non liceat argumentari à distributiuo ad collectiuum: omnino autem liceat in reliquis prædicatis, quæ nullo modo important quantitatem, sed conueniunt rebus secundum se, vt præscindunt ab omni quantitate, id est, à maiori & minori, finitate & infinitate, paucitate & multitudine, duratione, successione, loco, situ, & similibus quantitatem aliquam importantibus.

In quacumque causa collectione ad quemcumque effectum produendum, siue finita, siue infinita, siue per se, siue per accidens, tam in essendo, quam in causando subordinatarum, necessarium esse interuenire causam aliquam quæ sit à se, & causet à se.

Atque hæc ratiocinatio concluditur pariter in quacumque causarum collectione ad quemcumque effectum produendum, siue finita, siue infinita, siue per se, siue per accidens, tam in essendo, quam in causando subordinatarum, necessarium esse interuenire causam aliquam quæ sit à se, & causet à se. Quia si omnes & singulæ sint ens potentialia: tota collectio pariter est ens potenziale, indigens alio, & pendens ab alio in essendo & in causando. At nihil est extra totam collectionem à quo pendeat: alioqui non colligerentur omnes causa. Neque pendere potest ab aliquo intra eandem collectionem: quia idem penderet à seipso, & præsupponeret seipsum, vt initio ostendimus, impugnando circularem progressum: ergo &c.

33
Effugium Atheorum præcluditur.

Eadem ratiocinatione præcluditur effugium commune Atheorum respondentium, singula quidem indiuidua esse ab alio, sed alio intra eandem speciem, ita vt tota species sit à se, & per seipsam determinetur ad esse actu. v. g. hunc hominem esse à Patre suo, & Patre ab Auo, & sic in infinitum intra eandem speciem, sine alio principio extrinseco quod sit à se. Contra enim: cum tota species hominum sit collectio entium tantum potentialium; non habet in se principium sufficiens & fundamentum essendi actu. Cumque ipsamet tota sit ex se ens potenziale; non potest seipsam determinare ad esse, neque formaliter, quia ens potentialia non est formaliter ex se ipso actuale, sed sua solius essentia, quemadmodum patet ex ter-

Tota species entium ab alio non potest esse à seipsa.

minis; neque efficienter, aut productiue; quia tali productioni præquiretur existentia causa, saltem naturæ ordine, quare species deberet exiitè prius natura, quàm produceret & causaret existentiam eam. Adde quòd, id quod est à se, non potest desinere: quia nec à se ipso, nec ab alio potest destrui, nisi à nullo perdat in fieri & conseruari, qui tota hominum species potest desinere, possunt enim omnes interfici: puta, diluuiò vel incendio generali, à quo nullus excipiatur. Ergo species non est à se. Item si existentia actualis esset de essentia humanæ speciei, esset pariter de essentia singulorum indiuiduorum, in quibus sunt omnia prædicata essentialia speciei: ac proinde singula essent improducibilia, & incorruptibilia, æquè ac species, & singula extitissent ab æterno. Quod enim est à se, nunquam incipit, sed semper existit: quia quicquid incipit, aliquando non fuit. Est ergo productum, & traductum à non esse ad esse. At qui non potest esse productum à seipso, im producens debeat antecedere, vt id quod producendum est, ex non esse ad esse extrahere possit. Ergo quicquid incipit, ab alio productum est, ac proinde non habet esse à se ipso. Habere enim esse à seipso, est habere per suam essentiam, absque vllius causæ efficientis influxu. Perspicuum ergo est id omne quod est à se ipso nunquam incepisse. Tertio, manifestè experientia constat oriri nouas species rerum, quæ si erant ex se ipsis determinatæ ad essendum, quomodo non semper fuerunt, sed recens exorta sunt? Si vero illarum tota collectio non est à se, quippe quæ manifestè incepit esse ab alio; quo fundamento aliæ dicuntur esse à se? Maxime cum inter illas species nouas, sint aliquæ valde perfectæ, vt species quædam animalium ex aliarum commixtione natæ.

34
Aliud est
fugium.

Aristor.

Superest aliud effugium Atheorum, cui fauent imprudenter aliqui Recentiores de infinito male philosophantes: non dari scilicet collectionem in infinito, & terminos collectiuos, omne, totum, & similes, non posse illi applicari. Ad quod probandum adducunt primo locum Aristor. 3. Physic. cap. 7. textu 63. & 64. vbi ait, infinitum non posse conueniri cum omni, & cum toto, id est, non posse totum, & omne dici de infinito. Totum enim id dicitur, cuius nihil est extra: vel cui nihil deest: & idem est quod perfectum. Perfectum verò nihil est quod finem non habeat. Finis autem terminus est. Quare totum & perfectum non potest esse infinitum. Secundo, opponunt varia incommoda & absurda, quæ putant sequi ex contraria sententia. Verum de his incommodis & absurdis dicemus alibi, vbi finis hanc sententiam refutabimus: ostendemusque ea non sequi, nisi ex mala imaginatione, & peruerse explanatione naturæ infiniti. Ingerca dico primo, Aristotelem nec aliter probare id quod asserit loco citato, quàm frigidâ & grammaticali allu-

sione inter Græcum *τελειον*, id est, perfectum: & *τελος*, id est, finis. *τελειον* ὅ (inquit) ὁδὸν μὴ ἔχει τέλος, τὸ δὲ τέλος, πῆρας. Quasi verò deriuatiuum sequatur semper significationem eius à quo deriuatur, & non sæpissime fortiaur diuersam, imò & contrariam significationem: vt lucus, quod minime luceat: Bellum, quod minime bellum, id est, pacatum aut gratum sit.

Dico secundo, id quod asseritur ab Aduersariis & ab Arist. esse euidenter à veritate alienum. Nam euident est nihil esse quod non sit id totum quod est. Ergo quicquid est, est id totum quod est. Ergo totum potest dici de infinito, si infinitum est. Idemque dico de termino, omne: nam quicquid est, est euidenter id omne quod est. Est enim euidenter impossibile vt sit id quod est: nisi habeat illud omne per quod est id quod est. Nihil enim potest esse sine partibus omnibus, aut principiis intrinsecis, per quæ in tali esse constituitur. Quare hoc effugium Atheorum repugnat euidenter lumini naturali. Neque possunt hic recurrere ad sensum distributiuum. Nam quicquid est, est collectiue id totum quod est, id est, est hoc, & illud, & quodlibet ex his ex quibus componitur, simul sumptum. Est enim salum euidenter quòd id quod est, sit tantum aliqua sui pars, aut aliqua pars, seorsim & distributiue sumpta; id est, non coniunctim, seu copulatiue, & simul sumpta cum quibuslibet aliis ex quibus constat. Idque euidenter verum est tam de infinito, quàm de finito. Quia infinitum non magis potest esse pars tantum eius quod est, quàm finitum. Nec magis potest esse comparatio excessus inter infinitum, & partes quibus constat: quàm inter finitum, & partes ex quibus componitur. Nam eiusdem ad se ipsum non potest esse comparatio excessus: cum euidenter impossibile sit, idem omnino excedere seipsum. Atqui multitudo lapidum, verbi gratia, siue finita, siue infinita, nihil est aliud quàm lapides ex quibus constat, simul sumpti quotquot sunt in multitudine. Ergo non potest inter illa esse excessus. Tertio, qui dicit, omne ens, aut omnia entia: vel dicit tantum aliquod ens, aut aliqua entia, id est, aliqua ex entibus: vel dicit, prosum omnia, id est, hoc & illud, & quælibet alia. Si primum: ergo quod ens est omne ens, aut aliqua ex entibus sunt omnia entia: quòd est euidenter falsum. Si secundum: ergo dicit omnia collectiue. Quia dicere omnia collectiue, nihil est aliud, quàm dicere simul hoc, & illud, & quodlibet aliud. Neque respondeant Athei, non dicere omnia collectiue, sed dicere tantum omnia distributiue, quia omnium collectio est impossibilis; & vox, omne, aut omnia, siue ex parte subiecti, siue ex parte prædicati, non potest cadere in entia, nisi eodem modo quò sunt, aut quò possibilis sunt. Si autem actu infinita sunt, aut si infinita possunt

35.

Omne, Totum, potest dici de infinito.

bilia sunt, non dantur omnia possibilis, sed dantur non tot quin plura: quia nullum est possibile, vltra quod non sit aliud possibile: & nulla sumi potest collectio possibilium, quã non possit dari maior.

36. Sed contrã, primò, hæc responsio quoad priorem eius partem est mera petitio principij, cum ait particulam, *omne*, non posse sumi collectivè, quia omnium collectio est impossibilis. Et iam evidenter ostensum est, quod si datur infinitum actu in magnitudine aut multitudine, datur collectio eorum omnium ex quibus constat: quia infinitum illud, est totum id quod est. Et totum nihil est aliud, quàm partes omnes ex quibus constat, collectivè sumptas. Sanè licet secundum Peripateticos continuum quodlibet componatur ex partibus semper ac sine fine divisibilibus, adeoque infinitis: negare tamen non possunt, id quod evidens est, nempe quando aliquid continuum est actu, putà lignum bipedale; esse actu totum id quod est: & esse actu omnes eius partes collectivè sumptas. Quia totum illud nihil est aliud, quàm omnes partes ex quibus componitur, unitas, & collectivè sumptas: Estque impossibile, ut sit actu illud totum, quin sit actu omnes illarum partes.

Infinitum potest sumi collectivè, quamvis nulla sit ultima eius pars.

Ad secundam partem huius evasionis Atheorum, respondeo, licet in infinito nulla sit eius pars, vltra quam non sit alia: & nullum sit possibile, vltra quod aliud dari non possit: adeoque nullum sit ultimum: falsum est tamen non posse sumi collectivè: quia vt collectio infinita sumatur tota, non est necesse sumere partem ultimam, imò illud est impossibile: quia nulla est talis: sed sufficit assumere in conceptu aut significatione vocis, *omne Ens*, aut *omnia Entia*, & hoc & illud & quodlibet aliud cui convenit esse ens. Quo pacto, licet iuxta sententiam Peripateticorum non sit ultima pars proportionalis in continuo; sumitur tamen tota in conceptu & significatione vocis huius, *lignum bipedale*: & omnes eius partes proportionales collectivè sumptas moventur localiter, quando lignum bipedale v.g. transfertur de loco in locum. Et si motus colorum fuit ab æterno, ut volunt Athei: fuerit omnes dies præteriti hucusque, non modo in præterito, sed etiam in collectivè id est hic, & ille, & quilibet alius eorum qui hucusque præterierunt: & tamen nullus est dies, aut eorum non fuerit alius.

inter entia que nunc sunt, datur non esse aliquid ens à se.

Quia si hoc effugium Atheorum aliter occludamus abstrahamus ab infinita successione entium aliorum ab alijs, quam fingunt esse ab æterno, & loquamur tantum de eorum quæ nunc sunt: quæ ipsi communiter fatentur esse numero finito: quia in æterna tantum successione non est infinitas. Vt ergo nullum eorum est, quod non possit non esse absolute, id est, quod non possit absolute desinere esse: vel aliquid est, quod absolute non potest non esse, quodque absolute nunquam potest desinere. Si secun-

dum: illud ens est absoluta essendi necessitate: & ab æterno necessariò est: quia necessitas absoluta essendi non potest esse in vno tempore, potius quàm in alio: fundatur enim in essentiali perfectione: perfectio autem essentialis semper eadè est. Item illud est necessariò ens à se, id est, existens vi suæ essentia independentè ab omni alio. Quia quod est necessariò absolute, non eget alicuius beneficio sit. Si primò id est, si nullum est eorum quæ nunc sunt, quod absolute non possit non esse, & desinere: ergo fieri potest ut nihil amplius sit: & ut nihil amplius esse possit. Destructis enim omnibus quæ nunc sunt, nihil amplius esse posset. Cum evidenter sit impossibile, ut de nouo res incipiant esse, nullo præexistente, vi cuius accipiant esse. Idque verum est, siue dicantur ea quæ sunt in præsens, esse tantum numero finito, ut solent dicere Athei, qui ponunt tantum infinitatem in æterna rerum successione: siue dicantur esse infinita. Est enim æquè evidenter impossibile infinita entia oriri de nouo, nullo præexistente vi cuius orientur: atque entia numero finita. Sicut evidenter æquè impossibile est, lampades infinitas extinctas in opere accendi, nullo extrinseco igne admoto; atque lampades numero finitas. Si autem nihil potest esse in æternum à parte post: ergo potuit nihil esse ab æterno. Quia non potest rationabiliter asseri esse maior necessitas rerum, ut ab æterno fuerint, quàm ut in æternum futurae sint. Certè debet fuisse aliquid quod ea determinaverit ad existendum, potius quàm ad non existendum. Neque potest hic recurri ad casum: tum quia nihil est casuale, respectu omnium causarum suarum simul sumptarum, sed ex illarum omnium complexione habet essendi necessitatem, ut demonstrat Arist. 2. Physicæ præcipuè cap. 5. & patet inductione per alia omnia. Tum etiam quia recurrere ad casum, ita vno mero casu extiterit hoc Universum tam artificiosè compositum, maior insania est, quàm dicere palatium regium elegantissimum, mero casu, lapidibus è monte cadentibus, esse compositum: aut Homerum Iliadem, ex concursu fortuito characterum.

Item non minus est impossibile ut ab æterno fuerint entia, seu finita, seu infinita, potentia ex se non esse, & dependentia ab alio ut sint, fuerint, inquam, sine alio natura prius existente, vi cuius extiterint: quàm ut in tempore incipiant esse, & orientur de nouo, sine aliquo præexistente, virtute cuius accipiant esse, quæ non habent ex se. Atque secundum est evidenter impossibile. Si enim illa possent oriri de nouo ex seipsis sine alio præexistente, & in sua multitudine haberent principium efficiens existendi: cur existèrent hoc instanti potius quàm alio? & cur non multis sæculis ante vel post?

38. Entia ab alio non poterunt esse ab æterno sine ente à se: si quæ non possunt incipere esse, sine illo.

Neque respondeant Athei, posse quidem desinere omnia quæ sunt: sed tamen ita ut reliquerint prius aliud à se producendum, quod mundus in eis conseruetur & perpetuetur.

39. Entia ab alio possunt ita desinere, ut nulli succedat, & re-quantur.

alijs similitèr alia producentibus æternâ successione à parte post, qualis fuit à parte ante. Item quicquid potest impediri ne fit: potest etiam impediri ne agat. Ergo potest destrui priusquam agat, & relinquat successorem. Neque enim magis est impediens ab impedimento ut agat, quam ab impedimento ut fit. Atque ita v. g. possent extinguere ab hominibus, si vellent, omnia animalia domestica, priusquam vllū aliud sui simile procrearent. In quo casu tota species extingueretur, essetque deinceps impossibile ut species illa oriretur de nouo per actionem alicuius indiuidui eiusdem speciei.

40.

Quintò denique: euidentis est sine ratione fingi, quòd ea quæ nunc sunt, pendent à causis infinitis, nunc actu existentibus: ita ut homo penderet v. g. ab elementis, elementa à cælis, cæli ab intelligentijs, & sic in infinitum. Si autem ea quæ nunc sunt, pendent solum à causis finitis, nunc actu existentibus: verè illa omnes absolute possunt non esse: vel aliqua earum absolute non potest non esse. Si secundum: redit argumentum supra factū, quòd illa quæ absolute non potest non esse, fit ex absoluta essendi necessitate: adeoque fit ab æterno, & à se, id est, vi suæ essentia per se determinata & sufficientis seipsa ad existendum. Si primum: ergo fieri potest ut nihil amplius sit, & ut nihil amplius possibile sit. Nam sublati omnibus causis nunc existentibus, à quibus pendent ea quæ nunc sunt, non essent ea quæ nunc sunt. Et sublatis iis omnibus quæ nunc sunt: nihil in posterum esset, neque esse posset. Quia ea quæ nunc sunt, sunt semen eorum quæ post futura sunt: extincto autem semine, perit omnis spes ut quicquam ex ipso nasceretur. Expli gratiâ, sublatis omnibus causis à quibus nunc homines pendent in esse, & in conseruari; perirent omnes homines: & pereuntibus omnibus hominibus, nulli in posterum ex illis generarentur, neque generari possent. Idemque dicendum est de collectione huius & illius, & cuiusvis alterius entis pendentis finitèr à causis finitis. Par enim est ratio & necessitas, ut non modo aliqua distributiue, sed collectiue omnia, id est, hoc & illud, & quoduis aliud pendens à causis finitis, pereat illis desinentibus. Quippe quia sine illis non potest esse & conseruari. Quicquid enim pendet ab alio ut fit, pendet quoque ab aliquo ut persistat in esse. Quia non magis potest sola propria vi se sistere in esse: quàm habere esse. Et si nunc esset solâ propria vi: esset nunc ex mera essendi necessitate, & ex perfectione & sufficientiâ suæ essentia. Et essendi necessitas essentialis nequit esse in illo tempore potius quàm in alio. Quare semper necessariò fuisset, & esset, ex perfectione & sufficientiâ suæ essentia. Ergo nunquam indigeret alio ut esset, neque ab alio penderet, cuius beneficio existeret.

41.

Iam rero sicut extinctis omnibus quæ nunc

sunt, impossibile esset quicquam amplius oriri & existerè, neque amplius essent, aut esse possent vlla entia, siue finitâ multitudine, siue infinitâ: quia cum sint entia ab alio, id est, de se impotentia, & insufficientia ut sint, egent aliquo alio, naturâ saltem præsupposito, à quo accipiant esse, & vi cuius oriuntur de nouo: Ita pariter est impossibile fuisse ab æterno entia ab alio, siue finitâ multitudine, siue infinitâ sine, aliquo alio naturâ saltem præsupposito, & sufficiente ad dandum illis esse, quòd per se sola habere nequeunt, non magis si fingantur esse multitudine infinitâ, quàm si finitâ tantum. Neque enim maior est vis & sufficientia entium ab alio, ut per se sola & propria vi sint ab æterno: quàm ut per se sola & propria vi oriuntur ex tempore.

S E C T I O V.

Eadem veritas probatur ex Vniuersi fabrica.

Hucusque prima demonstratio petita ex necessitate & dependentiâ omnis entis ab alio, ab aliquo ente à se. Iam secunda eiusdem veritatis probatio ex mundi fabrica desumpta, sic habet. Plurimè sunt in vniuerso quæ nos ad Dei cognitionem certissimè inducant, iuxta illud Psal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei*: & ad Rom. 1. *Inuisibilia ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellectû conspicimur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.* Primò enim, ut à nobis incipiam, cæli & elementa, & materia prima, sunt facta ab aliquo, alioqui non essent ita determinata ad certam quantitatem, nec ad hunc situm præ alio, respectu totius spatij imaginarij, cum essentialiter nihil horum post se: nec vnum astrum esset alio minus. Quis enim non videt, vnamquamque harum specierum per secundam differentiam esse ad alios situs: & solem, qui est præstantissimus, non minus dignum esse loco Saturni, quàm Saturnum ipsum? Quis etiam absurdum esse non videat, existimare solem, (& idem dico de astris alijs, de qua cœli ipsis) non potuisse, vel tantulum maiorem esse, aut paulò maiori celeritate moveri, aut paulò altius à terra distare. At in ijs quæ sunt à se, idem est esse, & posse esse; si quidem absolute necessitate existit, & ex essendi necessitate non possunt non esse. Quare hæc omnia, si essent à se, non haberet huiusmodi determinationes præter naturâ suam: ergo sunt ab alio, & quidem ab intelligente principio, cum tam pulchrum & eximium opus, omni humanâ admiratione maius esse, & potuerit, & ita disponere partes vniuersi præter earum naturam, in ordine ad finem à se intentum, partibus illis seorsim sumptis indifferentem & accidentarium. Confirmatur: quia euidenter nullâ est ratio, cur res perfectissima nullam in suo con-

42.

Secunda demonstratio quod Deus sit, ex vniuersi fabrica.

Cæli & astra non sunt à se, sed ab aliquo intelligente principio.

Si ea omnia quæ nunc sunt, possent non esse, fieri posset ut nihil esset, & que nihil possibile esset.